

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

การวิเคราะห์การกระจุกตัวด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ด้านเงินฝากในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียน
 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

An Analysis of Market Concentration on deposit of Commercial Bank that Registered
 on SET

อภิสร่า บัวแก้ว¹ และปรีชา วิจิตรธรรมรส²

สาขาการประกันภัยและการจัดการความเสี่ยง คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

E-Mail: Aphisara.bua@stu.nida.ac.th , Preecha@as.nida.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การกระจุกตัวและสภาพการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ทางด้านเงินฝากของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และศึกษาความสอดคล้องของดัชนีที่จะนำมาใช้ในการวัดสภาพการแข่งขันของธุรกิจ ซึ่งใช้ข้อมูลจากรายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2563 จำนวน 11 แห่ง ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทางด้านเงินฝากแบ่งเป็น เงินฝากรวมสุทธิ และเงินฝากจำแนกตามประเภทของเงินฝากแบ่งเป็น เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และเงินฝากกระแสรายวัน โดยใช้ดัชนีในการกระจุกตัว 4 ดัชนีคือ ConcentrationRatio(CR), Herfindahl-Hirschman Index(HHI), Comprehensive Concentration Index(CCI) และ The Entropy Index ผลการวิจัยนี้พบว่า เงินฝากรวมสุทธิ เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และเงินฝากกระแสรายวัน มีการกระจุกตัวปานกลาง และมีโครงสร้างตลาดเป็นตลาดแบบผู้ขายน้อยราย และพบว่าดัชนีการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมเงินฝากทุกดัชนีมีความสัมพันธ์กันสูง แต่เกณฑ์การวัดผลของแต่ละดัชนีไม่สอดคล้องกัน จึงไม่สามารถใช้แทนกันได้

คำสำคัญ: การกระจุกตัว, โครงสร้างตลาด, ความสอดคล้องของดัชนี

Abstract

The objective of this research was to analyze the concentration and competitive conditions of deposit products of commercial banks that registered on SET and to study the correlation of the index to be used to measure the competitive environment of the business which uses data from the annual reports of 11 commercial banks from 2010 to 2020 that registered on SET. By using the deposit information, divided into Total net deposit and deposits classified by type of deposits are divided into Savings Deposit, Fixed Deposit and Current Deposit. We are using indexes 4 indexes were concentrated in Concentration Ratio(CR), Herfindahl-Hirschman Index(HHI), Comprehensive Concentration Index(CCI) and The Entropy

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

Index. The results of this research found that Total net deposit, Savings Deposits, Fixed Deposits and Current Deposits moderately concentrated and have a market structure like an oligopoly. And found that the Concentration Index of all types of deposit industry is highly correlated. But the measurement criteria for each index are inconsistent. Therefore cannot be used interchangeably.

Keywords: Concentration, Market Structure, Correlation of the index

บทนำ

ปัจจุบันภาคธุรกิจในประเทศไทยพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเพื่อการแข่งขันกันเองภายในตลาดในประเทศ หรือรวมไปถึงการแข่งขันกับตลาดโลกที่มีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีอย่างมาก ฉะนั้นภาคธุรกิจจึงต้องมีสภาพคล่องทางการเงินที่สูงมากพอ เพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้ภาคธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีแหล่งเงินทุนที่ดีที่สามารถรองรับการใช้จ่ายในการบริหารและดำเนินงานได้ การมีสถาบันทางการเงินเข้ามารองรับในส่วนนี้จึงถือเป็นส่วนสำคัญ ด้วยเหตุนี้ทำให้ในสถาบันทางการเงินมีการแข่งขันกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละปี ในปีพ.ศ.2553 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ได้ทำการศึกษาถึงนโยบายการกักตุนเพื่อพัฒนาการแข่งขันในธุรกิจทางการเงินในประเทศไทย (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง, 2553) พบว่าในประเทศไทยมีโครงสร้างตลาดแบบแข่งขันไม่สมบูรณ์ จากการวัดระดับการแข่งขันภายในธุรกิจด้วยดัชนี HHI พบว่าธุรกิจประกันวินาศภัยและหลักทรัพย์ มีระดับการแข่งขันภายในธุรกิจสูงกว่าธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีระดับการแข่งขันปานกลาง ในขณะที่ธุรกิจประกันชีวิตมีการแข่งขันต่ำกว่าธุรกิจประเภทอื่นโดยเปรียบเทียบ

ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันทางการเงินสถาบันประเภทหนึ่ง โดยที่ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันทางการเงินที่มีบทบาทสำคัญในภาคธุรกิจ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้มีเงินออมและผู้ต้องการใช้เงินไปหมุนเวียนในธุรกิจ ทำให้เห็นว่าเงินออมก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการลงทุนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้ในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์มีการแข่งขันด้านเงินฝากกันสูงขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ในปัจจุบันทางธนาคารพาณิชย์ของไทย จะต้องมีความรวดเร็วและมีคุณภาพตรงตามความต้องการของลูกค้า ซึ่งธนาคารแต่ละธนาคารจะต้องพัฒนาสินค้าทางด้านเงินฝากให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อที่รองรับความต้องการทั้งส่วนบุคคลและภาคธุรกิจ เพื่อที่จะสามารถรองรับถึงความต้องการของลูกค้าที่มีมากขึ้นในทุกๆกลุ่ม ซึ่งในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์มีสินค้าทางด้านเงินฝากแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และเงินฝากกระแสรายวัน เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่มีความต้องการแตกต่างกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในช่วงของการเติบโตในระดับสูง แน่หนอนว่าการแข่งขันการในอุตสาหกรรมของธนาคารพาณิชย์จึงมีการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย จึงเป็นที่มาในการศึกษาวิจัยนี้ในการศึกษาการแข่งขันในอุตสาหกรรมทางการเงินในประเภทธนาคารพาณิชย์ ด้านเงินฝากประเภท

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

ต่างๆ เพื่อทราบถึงการแข่งขันในของธนาคารพาณิชย์ในตอนนี้ รวมไปถึงเพื่อให้ทราบถึงความสอดคล้องของดัชนีการวัดการกระจุกตัวที่นำมาใช้ในการวัดสภาพการแข่งขันของธุรกิจธนาคารพาณิชย์

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การกระจุกตัวและสภาพการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ทางด้านเงินฝากในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของดัชนีที่จะนำมาใช้ในการวัดสภาพการแข่งขันของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ขอบเขตของงานวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากรายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 11 แห่ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2563 โดยใช้ข้อมูลทางด้านเงินฝากแบ่งเป็น เงินฝากรวมสุทธิ และเงินฝากจำแนกตามประเภทของเงินฝากแบ่งเป็น เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และเงินฝากกระแสรายวัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้โปรแกรม Microsoft Excel ในการบันทึกข้อมูลและคำนวณดัชนีวัดการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมด้านเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 4 ดัชนี ได้แก่ Concentration Ratio(CR), Herfindahl-Hirschman Index(HHI), Comprehensive Concentration Index(CCI), The Entropy Index และใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติ IBM SPSS Statistics หาความสัมพันธ์ของดัชนีวัดการกระจุกตัวที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) แหล่งข้อมูลในการวิจัยมาจากเอกสารเกี่ยวกับ ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ ปริมาณเงินฝากประจำ ปริมาณเงินฝากกระแสรายวันและปริมาณเงินฝากสุทธิ ของแต่ละธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปีของแต่ละธนาคารตั้งแต่ปีพ.ศ. 2553-2563

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากรายงานประจำปีมาประมวลผลข้อมูล และคำนวณค่าสถิติเบื้องต้น เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำข้อมูลเงินฝากรวมสุทธิ เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ เงินฝากกระแสรายวัน ที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากรายงานประจำปีของแต่ละธนาคารมาตรวจสอบความถูกต้อง

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ค่าดัชนีที่แสดงถึงสัดส่วนการครองตลาดและค่าการกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. คำนวณค่าสัดส่วนการครองตลาด
2. วัดการกระจุกตัวโดยวิธี Concentration Ratio (CR) (วิทย์ สัตยารักษ์วิทย์, 2542)
3. วัดการกระจุกตัวโดยรวมโดยวิธี Herfindahl-Hirschman Index (HHI) (วิทย์ สัตยารักษ์วิทย์, 2542)
4. วัดการกระจุกตัวโดยรวมโดยวิธี Comprehensive Concentration Index (CCI) (วิไลวรรณวรรณนิตกุล, 2530)
5. วัดการกระจุกตัวโดยรวมโดยวิธี The Entropy Index (วิทย์ สัตยารักษ์วิทย์, 2542)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์การกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาของดัชนีแต่ละตัว

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของดัชนีแต่ละตัวที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัยโดยการนำผลการวิเคราะห์การคำนวณดัชนีที่ใช้ในการวัดการกระจุกตัวเพื่อสรุปผลถึงลักษณะโครงสร้างของตลาด (รัตนา สายคณิต, 2551) ด้านเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมทั้งนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวมาเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สำคัญทางเศรษฐกิจ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละดัชนีที่นำมาพิจารณา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

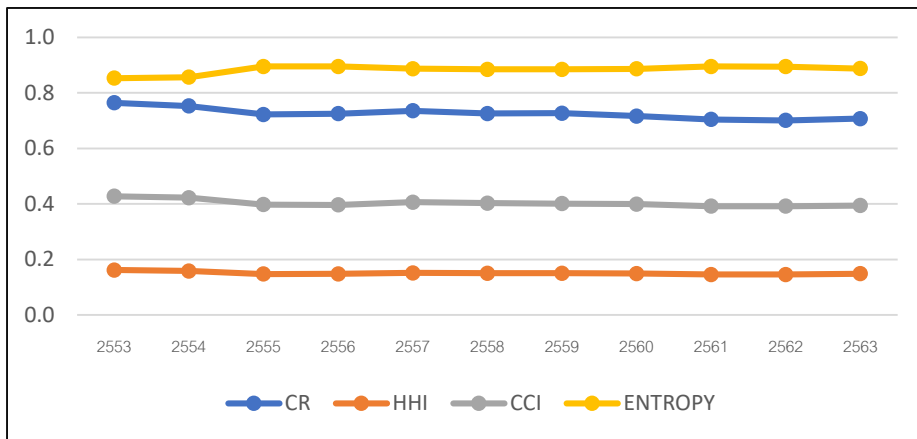
ในการศึกษาการกระจุกตัวและความสัมพันธ์ของดัชนีการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมทางด้านเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์การกระจุกตัวและโครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมด้านเงินฝาก ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การกระจุกตัวของอุตสาหกรรมทางด้านเงินฝากโดยใช้ข้อมูลอัตราส่วนการครองตลาด จากข้อมูลเงินฝากรวมสุทธิ และเงินฝากแบ่งตามประเภทของเงินฝาก โดยแบ่งเป็น เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และเงินฝากกระแสรายวัน ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

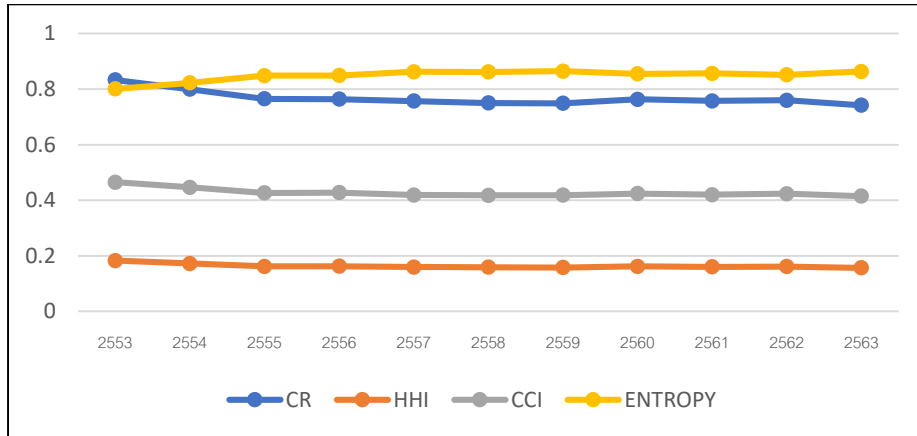
ภาพที่ 1: ผลคำนวณ CR, HHI, CCI, ENTROPY ของอุตสาหกรรมเงินฝาก ด้านเงินฝากรวมสุทธิ
 ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากการคำนวณค่าดัชนีทั้ง 4 ดัชนีของอุตสาหกรรมเงินฝาก ด้านเงินฝากรวมสุทธิ ดังภาพประกอบที่ 1 พบว่า ค่า CR4, HHI และ CCI มีแนวโน้มลดลง โดยที่ดัชนี Concentration Ratio (CR) ของเงินฝากรวมสุทธิ ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสัดส่วนการครองตลาดสูงสุดใน 4 อันดับแรกคือ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารไทยพาณิชย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2563 มีค่า CR4 ที่มากกว่า 0.67 แสดงว่าเงินฝากรวมสุทธิ มีการกระจุกตัวสูงหรือมีการผูกขาดระดับสูง คือมีการแข่งขันในตลาดต่ำ แต่มีแนวโน้มที่จะแข่งขันสูงขึ้นเรื่อยๆ ในส่วนของดัชนี Herfindahl-Hirschman Index (HHI) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.1 - 0.18 แสดงว่ามีการกระจุกตัวปานกลางหรือมีการผูกขาดระดับปานกลาง และมีแนวโน้มที่จะแข่งขันสูงขึ้นเรื่อยๆ ในส่วนของดัชนี Comprehensive Concentration Index (CCI) มีค่าอยู่ในช่วง 0.39 - 0.43 คือมีการกระจุกตัวปานกลาง และมีแนวโน้มที่จะแข่งขันสูงขึ้นเรื่อยๆ และดัชนี Entropy มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเข้าใกล้ $\log(n)$ โดยที่ $n=11$ ซึ่งมีทิศทางตรงกันข้ามกับดัชนีทั้ง 3 ดัชนี ซึ่งหมายถึง มีการกระจุกตัวต่ำลงเรื่อยๆ นั่นคือตลาดมีการแข่งขันสูงขึ้นเรื่อยๆ

สำหรับในปี 2555 ค่าดัชนีด้านเงินฝากรวมสุทธิ ได้ปรับตัวต่ำลงจากปี 2554 เป็นอย่างมาก แสดงถึงการแข่งขันด้านเงินฝากรวมสุทธิมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมาจากในปี 2555 ภาวะเศรษฐกิจขยายตัวได้ดีจากอุปสงค์ของภาคเอกชนในประเทศ ทำให้ในปี 2555 มีนโยบายการเงินที่อยู่ในเกณฑ์ที่เอื้อต่อการกู้ยืม คือมีนโยบายปรับลดดอกเบี้ยสินเชื่อลง ถึง 2 ครั้ง รวมเป็นร้อยละ 0.50 มาอยู่ที่ระดับร้อยละ 2.75 ณ สิ้นปี 2555 อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำลงมีส่วนสนับสนุนให้สินเชื่อภาคเอกชนของสถาบันการเงินขยายตัวสูงต่อเนื่อง ทำให้ธนาคารพาณิชย์ได้เพิ่มการปล่อยสินเชื่อขึ้น ทำให้ความต้องการเงินฝากเพิ่มขึ้นและแรงจูงใจเงินฝากเพิ่มขึ้นไปด้วย จึงทำให้ปี 2555 มีการแข่งขันทางด้านเงินฝากเพิ่มขึ้น

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

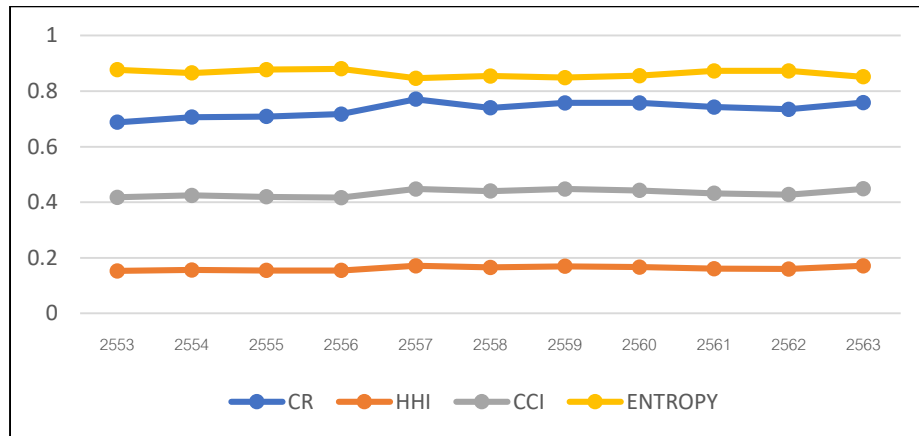
ภาพที่ 2 : ผลคำนวณ CR, HHI, CCI, ENTROPY ของอุตสาหกรรมเงินฝาก ด้านเงินฝากออมทรัพย์ ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากการคำนวณค่าดัชนีทั้ง 4 ดัชนี ของอุตสาหกรรมเงินฝาก ด้านเงินฝากออมทรัพย์ ดังภาพประกอบที่ 2 พบว่า ค่า CR4, HHI และ CCI มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ โดยที่อัตราส่วนการกระจุกตัว CR4 ของเงินฝากออมทรัพย์ ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสัดส่วนการครองตลาดสูงสุดใน 4 อันดับแรก คือ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารไทยพาณิชย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2563 มีค่า CR4 ที่มากกว่า 0.67 แสดงว่าเงินฝากออมทรัพย์ มีการกระจุกตัวสูงหรือมีการผูกขาดระดับสูง นั่นคือมีการแข่งขันในตลาดต่ำ แต่มีแนวโน้มการแข่งขันสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในส่วนของ HHI มีค่าอยู่ระหว่าง 0.1 - 0.18 แสดงว่าอุตสาหกรรม ด้านเงินฝากออมทรัพย์ มีการกระจุกตัวปานกลางหรือมีการผูกขาดระดับปานกลาง และมีแนวโน้มการแข่งขันสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในส่วนของดัชนี CCI มีค่าอยู่ในช่วง 0.41- 0.46 คือมีการกระจุกตัวปานกลาง และมีแนวโน้มที่จะแข่งขันสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ดัชนี Entropy มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเข้าใกล้ $\log(n)$ โดยที่ $n=11$ ซึ่งมีทิศทางตรงกันข้ามกับดัชนีทั้ง 3 ดัชนี แสดงว่ามีการกระจุกตัวต่ำลงเรื่อย ๆ นั่นคือตลาดมีการแข่งขันสูงขึ้นเรื่อย ๆ

สำหรับในปี 2554 - 2555 ค่าดัชนีด้านเงินฝากออมทรัพย์ ได้ปรับตัวต่ำลงจากปี 2553 เป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง แสดงถึง การแข่งขันด้านเงินฝากออมทรัพย์ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมาจากไนโตรมาสสุดท้ายของปี 2554 ประเทศไทยได้ประสบกับอุทกภัยครั้งใหญ่ในรอบหลายปี ทำให้หลายธุรกิจในประเทศได้รับผลกระทบ และต้องรีบเร่งฟื้นฟูเป็นการเร่งด่วน ทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องสำรองเงินให้สินเชื่อไว้ เพื่อให้สามารถรองรับความต้องการที่จะเข้ามาเพื่อการฟื้นฟูของภาคธุรกิจ ซึ่งคาดว่าจะสามารถฟื้นตัวได้ ประมาณปลายปี 2555 จึงทำให้ความต้องการระดมเงินฝากเพิ่มขึ้นและความต้องการเงินฝากออมทรัพย์ในปี 2554-2555 เพิ่มขึ้นและไปด้วย เห็นได้จากเงินฝากออมทรัพย์ได้มีการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากอย่างต่อเนื่องใน 2 ปีนี้

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

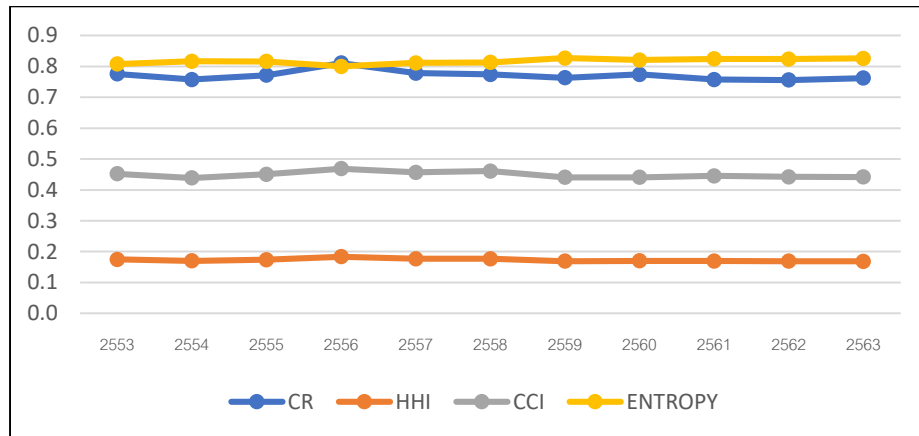
ภาพที่ 3 : ผลคำนวณ CR, HHI, CCI, ENTROPY ของอุตสาหกรรมเงินฝาก ด้านเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากการคำนวณค่าดัชนีทั้ง 4 ดัชนี ของอุตสาหกรรมเงินฝาก ด้านเงินฝากประจำ ดังภาพประกอบที่ 3 พบว่า ค่า CR4, HHI และ CCI มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่อัตราส่วนการกระจุกตัว CR ของอุตสาหกรรมเงินฝาก ด้านเงินฝากประจำ ของธนาคารที่มีสัดส่วนการครองตลาดสูงสุดใน 4 อันดับแรกคือ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารไทยพาณิชย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2563 มีค่า CR4 ที่มากกว่า 0.67 แสดงว่าเงินฝากประจำ มีการกระจุกตัวสูงหรือมีการผูกขาดระดับสูง นั่นคือ มีการแข่งขันในตลาดต่ำ และมีการแข่งขันลดลงเรื่อย ๆ ในส่วนของ HHI มีค่าอยู่ระหว่าง 0.1 - 0.18 แสดงว่าอุตสาหกรรมด้านเงินฝากออมทรัพย์ มีการกระจุกตัวปานกลางหรือมีการผูกขาดระดับปานกลาง ในส่วนของดัชนี CCI มีค่าอยู่ในช่วง 0.41- 0.44 คือมีการกระจุกตัวปานกลาง และมีแนวโน้มที่จะแข่งขันลดลงเรื่อย ๆ

สำหรับในปี 2557 ค่าดัชนีด้านเงินฝากประจำ ได้ปรับตัวสูงขึ้นจากปี 2556 เป็นอย่างมาก แสดงถึงการแข่งขันด้านเงินฝากประจำมีแนวโน้มลดลง ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมาจากในปี 2557 ประเทศไทยได้เผชิญกับสถานการณ์ทางการเมือง คือมีเหตุการณ์รัฐประหารเกิดขึ้นในประเทศในช่วงกลางปี ซึ่งสถานการณ์ทางการเมืองส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของครัวเรือน ธุรกิจ รวมทั้งนักท่องเที่ยว ประกอบกับหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูงทำให้ผู้บริโภคระมัดระวังในการใช้จ่าย และสถาบันการเงินจึงระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อ ทำให้ความต้องการเงินฝากลดลงไปด้วย ซึ่งแน่นอนว่า อัตราดอกเบี้ยของเงินฝากประจำ มีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าเงินฝากประเภทอื่นๆ ธนาคารจึงต้องแบกรับภาระในการจ่ายดอกเบี้ยมากกว่าเงินฝากประเภทอื่น จึงมีการลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำลง ส่งผลให้ผู้ฝากบางรายย้ายจากการฝากประจำไปยังตราสารทางการเงินประเภทอื่นๆ ที่มีผลตอบแทนสูงกว่า

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

ภาพที่ 4 : ผลคำนวณ CR, HHI, CCI, ENTROPY ของอุตสาหกรรมเงินฝาก ด้านเงินฝากกระแสรายวันของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากการคำนวณค่าดัชนีทั้ง 4 ดัชนี ของอุตสาหกรรมเงินฝาก ด้านเงินฝากกระแสรายวัน ดังภาพประกอบที่ 4 พบว่า ค่า CR4, HHI และ CCI มีแนวโน้มลดลง โดยที่อัตราส่วนการกระจุกตัว CR ของอุตสาหกรรมเงินฝาก ด้านเงินฝากกระแสรายวัน ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสัดส่วนการครองตลาดสูงสุดใน 4 อันดับแรกคือ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารไทยพาณิชย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2563 มีค่า CR4 ที่มากกว่า 0.67 แสดงว่าอุตสาหกรรมเงินฝากกระแสรายวัน มีการกระจุกตัวสูงหรือมีการผูกขาดระดับสูง นั่นคือมีการแข่งขันในตลาดต่ำ แต่มีการแข่งขันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในส่วนของ HHI มีค่าอยู่ระหว่าง 0.1 - 0.18 แสดงว่าอุตสาหกรรมด้านเงินฝากออมทรัพย์ มีการกระจุกตัวปานกลางหรือมีการผูกขาดระดับปานกลาง และมีการแข่งขันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

สำหรับในปี 2556 ค่าดัชนีด้านเงินฝากกระแสรายวัน ได้ปรับตัวสูงขึ้นจากปี 2555 เป็นอย่างมาก แสดงถึง การแข่งขันด้านเงินฝากกระแสรายวันมีแนวโน้มลดลง ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมาจากในปี 2556 เศรษฐกิจชะลอตัวและการเมืองมีความไม่แน่นอนสูงขึ้น จึงมีการออกนโยบายปรับลดดอกเบี้ยเงินฝากกระแสรายวันลงจากปี 2555 ถึงร้อยละ 0.25 ส่งผลให้ผู้ฝากบางรายย้ายจากการฝากประจำไปยังตราสารทางการเงินประเภทอื่นๆ ที่มีผลตอบแทนสูงกว่า

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของดัชนีการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมด้านเงินฝาก ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของดัชนีการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมเงินฝาก ทั้ง 4 ดัชนี ได้แก่ CR4, HHI, CCI และ ENTROPY สามารถแบ่งผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของดัชนีสเปียร์แมนของดัชนีวัดการกระจุกตัวของเงินฝากประเภทต่างๆ

ประเภท	ดัชนี	CR4	HHI	CCI	ENTROPY
เงินฝากรวม	CR4	1.000	0.909**	0.955**	-0.709*
	HHI		1.000	0.955**	-0.882**
	CCI			1.000	-0.827**
	ENTROPY				1.000
เงินฝากออมทรัพย์	CR4	1.000	0.991**	0.982**	-0.973**
	HHI		1.000	0.991**	-0.964**
	CCI			1.000	-0.936**
	ENTROPY				1.000
เงินฝากประจำ	CR4	1.000	0.955**	0.900**	-0.791**
	HHI		1.000	0.964**	-0.918**
	CCI			1.000	-0.909**
	ENTROPY				1.000
เงินฝากกระแสรายวัน	CR4	1.000	0.809**	0.718*	-0.764**
	HHI		1.000	0.745**	-0.918**
	CCI			1.000	-0.727*
	ENTROPY				1.000

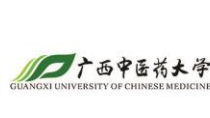
** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed)

จากตาราง 1 พบว่า ดัชนี HHI, CR และ CCI มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และดัชนี ENTROPY มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับดัชนีอีก 3 ดัชนี นอกจากนี้ยังสังเกตเห็นว่า เงินฝากออมทรัพย์ ดัชนีทุกตัวมีความสัมพันธ์กันสูงมาก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ในส่วนของ เงินฝากรวม และเงินฝากประจำ ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนี CR กับดัชนี ENTROPY มีค่าน้อยเมื่อเทียบกับความสัมพันธ์ของดัชนีตัวอื่น โดยความสัมพันธ์ของดัชนี CR กับ HHI และ CCI มีความสัมพันธ์ในระดับสูงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และเงินฝากกระแสรายวันมีความสัมพันธ์ของดัชนี น้อยกว่าเงินฝากประเภทอื่นๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ของ CR กับ CCI และ CCI กับ ENTROPY ในระดับปานกลางที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผล

ผลการศึกษา อัตราส่วนการกระจุกตัว (Concentration Ratio (CR) ของอุตสาหกรรมเงินฝากทุกประเภท (เงินฝากรวม, เงินฝากออมทรัพย์, เงินฝากประจำ และ เงินฝากกระแสรายวัน) ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสัดส่วนการครองตลาดสูงสุดใน 4 อันดับแรก

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

ระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2563 ได้แก่ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารไทยพาณิชย์แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมเงินฝากแต่ละประเภท มีการกระจุกตัวสูงหรือมีการผูกขาดระดับสูง กล่าวคือ มีการกระจุกตัวสูงอยู่ในธนาคารที่มีสัดส่วนการครองตลาด 4 อันดับแรก ซึ่งค่า CR4 สูง ยังแสดงว่าโครงสร้างตลาดอุตสาหกรรมเงินฝากทุกประเภท (เงินฝากออมทรัพย์, เงินฝากออมทรัพย์, เงินฝากประจำ และเงินฝากกระแสรายวัน) เป็นตลาดแบบผู้ขายน้อยราย

ผลการศึกษาการวิเคราะห์การกระจุกตัวของอุตสาหกรรมโดยใช้ดัชนี Herfindahl-Hirschman Index (HHI) และ Comprehensive Concentration Index (CCI) พบว่ามีการกระจุกตัวปานกลางหรือมีการผูกขาดระดับปานกลาง นั่นคือมีการแข่งขันระดับปานกลาง และหากพิจารณาแต่ละประเภทของเงินฝาก เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากกระแสรายวัน มีแนวโน้มการแข่งขันที่สูงขึ้นแสดงว่าโครงสร้างตลาดมีแนวโน้มเป็นโครงสร้างตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดในอนาคต แต่เงินฝากประจำ มีแนวโน้มการแข่งขันที่ต่ำลงแสดงว่าโครงสร้างตลาดอุตสาหกรรมเงินฝากประจำ มีแนวโน้มเป็นโครงสร้างตลาดผู้ขายน้อยรายในอนาคต

ผลการศึกษาการวิเคราะห์การกระจุกตัวของอุตสาหกรรมโดยใช้ดัชนี ENTROPY INDEX ของอุตสาหกรรมเงินฝาก ทุกประเภท พบว่าเงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากกระแสรายวัน ดัชนี Entropy มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเข้าใกล้ $\log(n)$ โดยที่ $n=11$ ซึ่งมีทิศทางตรงกันข้ามกับดัชนีตัวอื่นๆ อาจแสดงให้เห็นว่า ENTROPY INDEX เป็นดัชนีที่ใช้วัดการกระจายตัวของอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาดัชนีการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมเงินฝากทุกประเภท (เงินฝากออมทรัพย์, เงินฝากออมทรัพย์, เงินฝากประจำ และ เงินฝากกระแสรายวัน) ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จะเห็นว่าดัชนี CR มีการกระจุกตัวในระดับสูง แต่ดัชนี HHI เห็นว่าการกระจุกตัวอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจากการวัดความสัมพันธ์ของ ดัชนีทั้ง 2 ดัชนีนี้มีความสัมพันธ์สูง แต่เกณฑ์การวัดผลของแต่ละตัววัดไม่สอดคล้องกัน แสดงว่า CR และ HHI ไม่สามารถใช้แทนกันได้ ผู้วิจัยเห็นว่าตัววัดที่ดีกว่าคือ HHI เนื่องจากว่า HHI ได้นำขนาดของบริษัทเข้ามาพิจารณาด้วย

ผลการศึกษา จะเห็นว่าหากใช้ดัชนี HHI ในการพิจารณา จะพบว่าอุตสาหกรรมเงินฝากมีระดับการแข่งขันอยู่ในระดับปานกลางหรือมีการกระจุกตัวอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยจากโครงการวิจัย เรื่องนโยบายการกำกับดูแลเพื่อพัฒนาการแข่งขันในธุรกิจทางการเงินในประเทศไทย (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง, 2553) ที่กล่าวว่าหากใช้ ดัชนี HHI ในการพิจารณา จะพบว่าอุตสาหกรรมเงินฝากจะมีระดับการแข่งขันอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มที่ได้จากการใช้ดัชนี HHI พบว่าแนวโน้มของค่า HHI พบว่ามีความขัดแย้งกันเนื่องจากค่า HHI ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแข่งขันในอุตสาหกรรมทางด้านเงินฝากค่อยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่เมื่อแนวโน้มของค่า HHI ของอุตสาหกรรมทางด้านเงินฝาก จากโครงการวิจัย เรื่องนโยบายการกำกับดูแลเพื่อพัฒนาการแข่งขันในธุรกิจทางการเงินในประเทศไทย (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง, 2553) พบว่า ค่า HHI มีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นกล่าวคืออุตสาหกรรมเงินฝากมีการแข่งขันในค่อยๆลดลง ซึ่งขัดแย้งกับผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

广西中医药大学
GUANGXI UNIVERSITY OF CHINESE MEDICINE

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

เอกสารอ้างอิง

รัตนา สายคณิต. (2551). *เศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการ*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทย์ สัตยารักษ์วิทย์. (2542). *เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

วิไลวรรณ วรรณนิธิกุล. (2530). *เศรษฐศาสตร์ อุตสาหกรรมและทฤษฎีต้นทุน หน่วยที่ 7*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. (2553). *นโยบายการกำกับดูแลเพื่อพัฒนาการแข่งขันในธุรกิจทางการเงินในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง